

deredactie.be - OPINIE

De afstand tussen top en basis en de gevolgen daarvan

07 / 02 / 2011

De afwijzing van het IPA-ontwerp was niet helemaal onverwachts te noemen. Al sinds de voorstelling van het ontwerp pakten donkere wolken van protest samen, vooral aan werknemerszijde. Dat het draagvlak aan werknemerszijde echter zo klein zou zijn, mag dan weer wel verwondering wekken. Het IPA-ontwerp was immers een consensusakkoord waarbij ook de top van de werknemerszijde deel van die besluitvorming uitmaakte. De afwijzing door twee van de drie bonden en interne verdeeldheid bij de derde legt de vinger op de wonde aan werknemerszijde; de afstand die er heerst tussen top en basis.

En zo belandt het dossier in de Wetstraat waar de nee-stemmers nog minder hun slag dreigen thuis te halen. Daarenboven dreigt nog een ander Wetstraatscenario van electoraal opbod en impasse.

Plus est en vous

Gemakkelijkheidshalve wordt een IPA vaak als een loonakkoord omschreven, maar dat is het niet alleen. Het IPA is veel meer, en zeker in het ontwerpakkoord dat nu voorlag. Naast de loonnorm met in zijn slipstream een studie over het indexmechanisme, was er ook de welvaartskoppeling van de uitkeringen en de verlenging van een aantal maatregelen (o.a. brugpensioen) en vooral natuurlijk het dossier rond arbeiders en bedienden. Vooral dat laatste dossier zorgde nu voor verdeelde meningen.

Het voorleggen van een compromis is dan altijd spannend. Die spanning werd nu, naarmate de tijd verstreek, enkel nog meer te snijden. De traditionele tegenstelling in het sociaal overleg (werkgevers tegenover werknemers) kreeg immers extra dimensies aan de werknemerszijde: arbeiders vs. bedienden, basis vs. top, hardere Waalse acties vs. behouden Vlaams protest, ... Ook de Europese context maakte het er niet makkelijker op. Het indexmechanisme kwam bij monde van Angela Merkel weer even onder vuur kwam te liggen. Ongetwijfeld werd de zenuwachtigheid bij de bonden ook daar enigszins gevoed.

Hoewel niet probleemloos, doorstond het IPA-ontwerp de toets aan werkgeverszijde maar werd het alsnog niet gedelibereerd aan werknemerszijde. Twee (ABVV en ACLVB) van de drie bonden keurden

het ontwerp af en bij de derde (ACV) heerst interne verdeeldheid. Had het sociaal overleg enkele weken terug nog aan legitimiteit gewonnen met het ontwerpakkoord, dan werd dit nu behoorlijk onderuit gehaald door de afwijzing van de vakbondsachterban.

Dubbele kater

Het zadelt de vakbonden op met een kater ten opzichte van die achterban waar de steun van de basis minder groot was dan verwacht. Het zadelt de bonden daarenboven op met een tweede kater ten opzichte van de andere sociale partners. Het afwijzen verzwakt de positie ten opzichte van de werkgevers, gezien de legitimiteit -het meegegeven mandaat van werknemersvertegenwoordigers- zwakker zal weerklinken wanneer men nog eens samen aan tafel zit. De harde syndicale taal die in de afgelopen dagen te rapen viel na de afwijzing zal in schril contrast gestaan hebben met de consensusgetinte toon waarop de sociale partners twee weken geleden uit elkaar gingen. Ongetwijfeld laat ook dat sporen na.

Alternatief

Door de afkeuring van het IPA-ontwerp worden voorlopig alle geplande cao-onderhandelingen in de bedrijfssectoren en Nationale arbeidsraad stilgelegd. Het dossier belandt in de Wetstraat en op 4 maart volgt alvast een algemene actiedag.

Bij de bonden weerklinkt een heronderhandeling van het sociaal akkoord als één van de mogelijke opties, wat op niet veel bijval kan rekenen aan werkgeverszijde. Daarenboven is de huidige tekst geen basis tot verder overleg valt bij de socialistische vakbond te horen en zouden er geen toegevingen meer volgen. Maar is heronderhandelen dan nog realistische optie? Bestaat het gevaar niet dat de standpunten bij een heronderhandeling harder worden en des te meer polariseren? Was dat niet vooral een les uit de Wetstraat? Werknemersorganisaties wacht dan de moeilijke taak het geleden gezichtsverlies te compenseren, werkgevers moeten dan vanuit een bedongen en door de achterban aanvaard compromis nieuwe toegevingen doen omwille van een geponeerd verantwoordelijkheidsgevoel opgelegd door de werknemerszijde.

Waren er voor dit ontwerp akkoord reeds technische werkgroepen en een bemiddelaar nodig, dan zal ook voor deze impasse creatieve oplossingen nodig zijn, want een loutere heronderhandeling is niet zo eenvoudig.

Toch, de sociale partners gaan niet terug aan tafel zitten. Neen, het dossier belandt terug in de Wetstraat, waar net die politici zitten dan wie men beter wou doen. De positie van de sociale partners in sociaaleconomische dossiers willen herbevestigen maar moeten terugvallen op een 'primaat van de politiek', ongetwijfeld hadden een aantal sociale partners het graag anders gezien.

Dubbele electorale logica

Het nieuwe initiatief ligt dus bij de regering. Die zal moet aftasten en tegenstellingen overbruggen. Vraag is of ze dit kan? Het volledige ontwerpakkoord doorvoeren is, gezien het gebrek aan steun van de syndicale basis niet wenselijk. (Een berekening in De Tijd, zaterdag, toonde aan dat globaal 52,7% van de werknemers het akkoord verwierpen.) Een gedeeltelijke uitvoering is volgens werkgevers dan weer niet mogelijk.

Daarenboven heerst ook in dit dossier een electorale logica. Met het zicht op mogelijke verkiezingen zal een regeringspartij geen geaffilieerde syndicale organisatie tegen zich in het harnas wensen te jagen. Een dubbele electorale logica, want ook voor vakbonden is er een verkiezingspook, dat van

de sociale verkiezingen van 2012. Een sociaal opbod met een strijd om de titel van beste verdediger van de belangen van de werknemer mag dan nog niet begonnen zijn, die is in deze context niet veraf.

Wetstraatscenario

Het luiden van de stem van de achterban inzake het IPA-ontwerp maakte het interprofessionele dossier er niet makkelijker op. Met de verschuiving van het dossier naar de Wetstraat dreigen de vakbonden nog verder van huis te zijn. De kans dat op die manier een 'beter' akkoord wordt bedongen is immers gering. Bovendien maakt de dubbele electorale logica dat er nog een ander Wetstraatscenario eveneens dreigt: die van de impasse. Met de nakende golf van syndicale acties wordt dit nog eens onderstreept. De uitweg ligt nochtans in een ander beproefd Wetstraatrecept, die van de responsabilisering, het opnemen van verantwoordelijkheid. Het zal goed leiderschap vergen om uit deze situatie te komen, maar eerst moet het stof neerdalen.

Manu Mus

(De auteur is politoloog aan de Gentse Universiteit en voert onderzoek op het vlak van arbeidsverhoudingen.)